

Türk Futbol Dili*

Ahmet BENZER

ahmetbenzer@gmail.com

Abstract

Today, futbol is the most popular and spectator sport in the international arena and both visual and written media is a large place. In this study, football-related article is studied to the written media. Written by 27 different authors of 1000 articles were found on the internet and the frequency of words in the article in this direction, with football terminology and phrases, and text features as punctuation errors are discussed. As a result of technical terms and idioms of football as one of the words were encountered only in Turkish. Apart from that of Turkish words in different languages with the terms and phrases that occur in the general rate of 60.27 is.

Keywords: football language, idiom, punctuation

Özet

Günümüzde uluslararası alanda popülerliği ve izleyicisi en fazla olan spor dallarının başında gelen futbol hem görsel hem de yazılı basında geniş bir yer tutmaktadır. Bu araştırmada futbol ile ilgili olarak yazılı basında çıkan makalelere yer verilmiştir. 27 farklı yazar tarafından yazılan 1000 adet makaleye internet ortamından ulaşılmış ve bu doğrultuda makalelerdeki kelimelerin sıklıkları, futbol terim ve deyimleri ile noktalama yanlışları ve metin özellikleri itibarıyla ele alınmıştır. Araştırma sonucunda futbolun teknik terim ve deyimlerinden salt Türkçe olan bir tek kelimeye rastlanılmamıştır. Bunun yanında Türkçenin farklı dillerdeki kelimelerle birlikte olduğu terim ve deyimlerin oranı genel içinde 60,27'dir.

Anahtar kelimeler: Futbol dili, deyim, noktalama

1. Giriş

Tüm dünyada milyonlarca kişi tarafından izlenen ve oynanan futbol, şu an kelimeleri birçok kültürde bulunan, dünya çapında iyi yapılmış bir olgudur. Birçok insana göre futbol, yalnızca fizikî bir etkinlik değil aynı zamanda bir yaşam tarzıdır. Futbol tarih boyunca hemen hemen bütün medeniyetlerde benzer biçimlerde boy göstermiş olsa da bugünkü hâline en yakın şeklini 17. yüzyılda İngiltere’de almıştır. ‘Futbol’ kelimesi İngilizceden diğer dillere geçmiş ve oyunun ilk kuralları, 1863 yılında Londra Futbol Birliği tarafından oluşturulmuştur. Futbol oyunu İngiliz askerler, gemiciler ve ticaret yapanlar vasıtasıyla Hindistan, Güney Afrika, Avrupa ve Güney Amerika’ya götürülmüştür. Futbol dünyadaki birçok ülkede en ünlü spordur. İlk futbol kulübü 1872’de La Havre’de kurulmuştur. Uluslararası Futbol Federasyonu Birliği (FIFA) 21 Mayıs 1904 yılında Paris’te Fransa, Belçika, Hollanda, İsveç, İsviçre, Danimarka ve İspanya Futbol Federasyonlarının katılımı ile kurulmuş ve diğer Avrupa ülkelerinin katılımı da bundan sonraki tarihlerde genişlemiştir (bk. Bernard 2008: 71; Pintaric 2008: 43).

Günümüzde futbolun en önemli yazılı yayın organı sanal (internet) ve matbu gazetelerdir. Gazetelerdeki spor sayfaları genelde okuyucuyu hem bilgilendirmek hem de eğlendirmek için hazırlanan ayrı bir bölüm içinde yer almıştır. Bu bölümlerde kullanılan dil ve resimler ile tercih edilen renkler öbür sayfalardan farklıdır. Bernard (1998: 33)’a göre sporun halka nasıl sunulduğunu anlamak için kullanılan dile, değerlere ve dille birlikte gelen çağrışımlara bakılması gerekir. Böylece sporun toplumdaki yeri ve toplumun sahip olduğu değerleri nasıl yansıttığı çok daha iyi anlaşılacaktır.

Beard (1998)’a göre spor gazetecileri yazılarında özel bir kod geliştirmişlerdir. Halka sporun nasıl sunulduğunu anlamak için dili nasıl kullandıklarına neyle bağlantıladıklarına ve dili nasıl işlediklerine bakmaya ihtiyaç duyulur. Bu da toplumun değerlerinin spora nasıl yansıdığını gösterecektir (Akt. Pintaric 2008: 43). Araştırmada Türk futbolunun yazı dili kullanılan terim ve deyimlerle birlikte incelenecek ve böylece futbol dili dolayısıyla da futbol kültürü öğrenilecektir.

2. Yöntem

Araştırmada elektronik ortamda elde edilen 27 farklı yazara ait 330.000 kelimededen

---

* Araştırmayla ilgili kaynaklara ulaşılmasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Mag. Dr. Eva

oluşan 1000 makaleye ulaşılmış ve bir derleme oluşturulmuştur. Elektronik metin çözümleme alanı son yıllarda hızla genişlemiştir. Bunun sebebini bilgisayar teknolojisinin gelişmesi olmakla birlikte aynı zamanda dil ve edebiyatı çözümleme çalışmalarındaki geleneksel yaklaşımları tamamlayıcı ve destekleyici elektronik kaynakları kullanma yönünde artan ilginin de bir sonucudur (Meyer 2004: 11; Adolphs 2006: 1; Baldwin 2009: 36). Ayrıca matbu kaynaklardaki fiziki sınırlılıklar elektronik kaynaklarda söz konusu olmaz. Çalışılan metindeki kelimelerin binlercesi basit bir biçimde belleklerde depolanabilir. Böylece derlemeler başka kaynaklara göre çok daha geniş kaynaklara sahip olabilir. Ek olarak elektronik biçimler yazılı kaynaklara göre güncellenmesi daha kolay olması ve daha kolay sonuç alabilmek için önemlidir (Pearson ve Bowker 2002: 18).

1960 yılında ilk bilgisayarda derleme hazırlayan kişi Brown Corpus'du. Bu tarihten sonra yapılan derlemeler *corpus* olarak anılmıştır (Meyer 2004: 1). Biber (1998) derlemeyi, metinlerin büyük bir kısmını belli ilkelerle toplama olarak tanımlar. Bu tanımın anahtar kelimeleri 'metin' ve 'ilkelerle donanmış' dır (Akt. Hundt 2008: 169). Derleme çalışmalarının iki boyutu vardır. Bunlardan birincisi dikey öbürü ise yatay boyuttur. Makalelerin Excell 2007 programı yardımıyla dikey boyutta kelime sıklıkları tespit edilmiştir. Word 2007 programı yardımıyla da yatay boyutta makalelerde geçen deyimler, teknik terimler ve yapılan yazım ve noktalama hataları, başlık özellikleri, konu türleri incelenmiştir.

2.1 Katılımcılar

Araştırmada ikisi bayan olmak üzere 27 yazara ulaşılmıştır. Yazarların futbola ilgisi 5 ila 44 yıl arasında değişmektedir. Gazeteler ve yazarların makale sayıları şöyledir: *Fanatik gazetesi*: Basri Baykoç 42 adet, Can Çobanoğlu 50 adet, Ebru Köksaldı 50 adet, Ergun Ata 50 adet, Hakan Can 50 adet, Hakan Şükür 25 adet, Hamit Turhan 10 adet, Hasan Ali Atasoy 50 adet, Kaan Bora 50 adet, Mehmet Y. Yılmaz 10 adet, Necil Ülgen 49 adet, Oğuz Dizer 50 adet, Orhan Yıldırım 51 adet, Ömer Ural Kükner 5 adet, Serdar Dinçbaylı 10 adet, Tanju Çolak 15 adet, Tunç Kayacı 50 adet, Yalçın Tümer 50 adet, Zafer Büyükavcı 50 adet; *Hürriyet gazetesi*: Erman Toroğlu 50 adet, Ercan Saatçi 25 adet; *Sabah gazetesi*: Ahmet Çakar 50 adet, Ömer Üründül 25 adet, Ebru Kılıçoğlu 8 adet; *Milliyet gazetesi*: Rıdvan Dilmen 50

adet, Uğur Meleke 25 adet; *Zaman gazetesi*: Zeki Çöl 25 adet.

3. Bulgu ve yorumlar

Elde edilen sonuçlar; noktalama bilgisi, metin bilgisi, teknik terim ve deyimler yabancı dil kullanımını ve sıklık bilgisi boyutlarında ortaya konmuştur.

3.1 Yazım ve noktalama bilgisi

Yazım yanlışları şunlardır: *hâlâ* kelimesinin *hala* biçiminde yazılması; *birkaç* kelimesinin *bir kaç* biçiminde ayrı yazılması; *bir şey* kelimesinin bitişik yazılması; *birçok* kelimesinin ayrı yazılması; *ön direk* yerine *ön direkt* yazılması; *on bir* yerine *onbir* yazılması.

Yazım farklılıkları şunlardır: *bank asya 1. lig*, *bank asya birinci lig*, *bank asya ligi*; *İlk 11*, *ilk onbir*; *santrafor*, *santrfor*; *skorboard*, *skorbord*.

Noktalama yanlışları şunlardır:

Üç noktanın gereksiz kullanılması: *Alanzinho 'yu oynat... Yattara 'yı oynat...*

Kısa çizginin gereksiz kullanılması: *Üzerinde sarı-kırmızı bir forma...*

Kısa çizginin eksik kullanılması: *Sağ bekte hiç tecrübesi olmayan (Gaziantep'te iki üç maç oynamıştı) Bekir hataydı.*

Kısa çizginin yanlış kullanılması: *Arda'yla Galata-saray'ın özdeşleştiği söyleniyor.*

Tırnak içindeki cümlelerin sonunda soru işaretinin kullanılmaması: *Bir de bunlara ailevi nedenlerle Brezilya'ya dönmek istediğini defalarca dile getirmiş Roberto Carlos da eklenince "Fenerbahçe'de neler oluyor" diye düşünmemek elde değil.*

Tırnak işareti içindeki cümlelerin sonunda ünlem işaretinin kullanılmaması: *Maç 2-0 oluyor. Bu sefer bütün seyirci hep bir ağızdan bağırıyor, "Yıldırım Demirören yeter", "Yönetim istifa" diye. Peki, maç 2-0 Beşiktaş lehine devam etseydi, "Yönetim istifa" denecek miydi? "Yıldırım Demirören yeter" denecek miydi?*

Tırnak işareti içindeki sözcüklerin eğik yazılması: *Maç öncesinde beklenti 'takımın teknik direktöründen' ortaya karışık bir rotasyonlama aslında. Ama bir önceki maçın tıpkısının aynısı çıkıyor sahaya.*

Virgölün gereksiz kullanılması: *Alanzinho da, Engin de girdikten sonra katkı sağladı.*

Noktalı virgül yerine virgül kullanılması: *Hıncal, futbolu, futbolcuyu bilmezsin yatarsın, hakemliği, hakemi bilmezsin yatarsın.*

Kesme işaretinin kullanılması gerektiği yerde kullanılmaması: *Şimdi Beşiktaş da geçmişte görev yapan daha da enteresan şu anda Beşiktaş kulübünde faal görevde bulunan eski futbolcular, kalın kalın iteliyorlar.*

Kesme işaretinin yanlış yerde kullanılması: *Her ne kadar 100. Yıl'daki hava henüz yakalanmamış olsa bile, bir ışık belirdi.*

Mi soru edatının yanlış kullanılması: *Bütün bunların yapılması için kaç para lazım biliyormusunuz sevgili beyler, bayanlar?*

İki noktanın eksik kullanılması: *Ve İnönü'de saha içi ve dışı yaşananları belki de en iyi tanımlayan kelimeydi 'Katastrophe'...*

Büyük harfin yanlış kullanılması: *Ancak Siyah-Beyazlılar'ın kasım ayı hiç de kolay geçmeyecek. Fikstüre bakıldığında Trabzonspor, Fenerbahçe, Sivasspor, Wolfsburg ve M. United gibi 5 kritik karşılaşma onları bekliyor.*

Cümleye büyük harfle başlanmaması: *Soru şu olmalı, 'böylesi bir iç çatışmadan kim karlı çıkabilir?' Şeref tribününü de içine alan kavganın mevcut yönetimi bezdirmiş olduğunu farz edelim ve Yıldırım Demirören'in kongrede aday olmayacağını varsayalım.*

Ünlem işareti yerine nokta kullanılması: *Aaa o da ne Keita'dan harakiri.*

Tek tırnak ve çift tırnak işaretinin karıştırılması: *Tayyip bey utanmasa bağırarak 'Beni de dinliyorlar arkadaş, bu ülkede başbakan yok mu?' diye. Bir taraf cumhuriyetle yönetilir, kendilerini "Cumhuriyet" ilan edenler ise krallıkla.*

Parantez işareti içindeki cümlenin sonunda noktalama işareti kullanılmaması: *...(Bu arada bu haberi ilk yakalayan, ancak Nedim Karakaş'ın verdiği sözü tutmaması ve haberi internet medyasına sızdırması nedeniyle muhtemel bir ödülün olan dostum Gökhan German'ı da kutluyorum).*

Bağlaçların arasında virgül kullanılması: *Belki bu gece pek fazla iyi de olmasa ve bu kez iki golle yetinse de, ne hakemle, ne şansıyla, hakkıyla sonuna kadar hakkıyla dostlar...*

Ünlem anlamı taşımayan yerde ünlem kullanılması: *HAVA GÜZEL, saha güzel, seyirci güzel... Beklentiler de güzel!*

Ünlem anlamı taşıyan cümlenin sonunda soru işareti kullanılması: *Serdar Özkan ve Yusuf gibi ikinci sınıf fizik kalitede oyuncularla Beşiktaş mı başaracak?*

Kısa çizgi yerine üç nokta kullanılması: *Hadi Souza'yı hiç hesaba katmayalım 7... 6 futbolcu sınırlaması Fenerbahçe'ye transfer sezonunu zaten kapattırıyor.*

Bağlaç olan de'nin ayrı yazılmaması ve ardından virgül kullanılması: *Manisaspor*

İstanbul'da Galatasaray'la değilde, başka bir Anadolu takımıyla oynuyor gibi alışlagelmişin dışında, maça orta alanda ve ileride baskı yaparak başladı.

Paragrafa yanlış başlanması: *Ve tabii ki forvet oyuncularının sürati ve yaratıcılıkları...*

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması: *Yeni mizanpaj yazısı!!! Şampiyonlar Ligi'nde çeyrek final oynamış, Chelsea ile inatçı iki maç yapmış bir takım, 3 ay sonra dibe oturtuldu. Neredeyse futbolcuların hepsi için yeni sistemde(!) oynayamaz dendi.*

Anlamca bir bütünlük arz eden bir cümlenin ikiye bölünmesi ve cümle niteliği taşımayan bölümün sonunda da nokta kullanılması: *Bu ekiple, bu çocuklarla. Yapacak daha çok işimiz var.*

Nokta kullanılması gereken yerde üç nokta kullanılması: *Kumarbazın birine sormuşlar, "Neden en çok sen kaybediyorsun" diye...*

3.2 Metin bilgisi

Araştırma kapsamındaki 1000 adet makalenin başlık özellikleri, cümle ve konu türleri bu bölümde incelenmiştir.

3.2.1 Başlık özellikleri

Araştırmada incelenen makalelerin başlıklarından 499 tanesi (% 49.9) eksik cümle, 177 tanesi (% 17.7) kurallı cümle, 275 tanesi (% 27.5) ünlem cümlesi ve 49 tanesi (% 4.9'i) soru cümlesi şeklinde oluşturulmuştur.

3.2.2 Konu türleri

Araştırma kapsamına alınan 1000 makalenin 452 tanesi (% 45.2) eleştiri, 513 tanesi (% 51.3'i) yorum, 10 tanesi (% 1'i) cevap, 22 tanesi (% 2.2'ü) ise öneri amaçlı yazılmıştır.

Bununla birlikte; metinlerdeki cümlelerin 39669 tanesi nokta ile 3152 üç tanesi nokta ile 3342 tanesi iki nokta ile 1781 tanesi soru ve 1621 tanesi ünlem işareti ile kurulmuştur. Ayrıca sonunda soru işareti bulunup da soru anlamı taşımayan 47 cümleye rastlanılmıştır.

3.3 Sıklık bilgisi

En yaygın derleme-dil bilimi aracı (corpus-linguistic tool) sıklık listeleridir. Sıklık listeleri genelde iki sütundan oluşur. Birinci sütunda derlemedeki kelimelerin hepsi,

ikinci sütunda ise tekrar sayıları yazar. Burada *kelime* düşüncesi biraz belirsizdir. Bundan dolayı tür ve sıklık arasında bir ayırım yapmak faydalıdır (Gries 2009: 12). Bununla birlikte dil de en çok tekrar edilen kelimeler dil bilgisi bakımından görevli ya da anlamlı kelimelerdir (Whyne 2008: 729). Özellikle “Niçin sıklık listelerini kullanırız?” sorusuna Kilgarriff (1997: 232-3) şöyle cevap verir: “Tam metinler, çok zengin bilgi içerir; fakat bu metinlerde bilgi hazır bir biçimde kullanılmaz ve bilgi hakkında hüküm vermek de zordur. Bir metin ya da derleme sıklık listesi olarak sunulduğunda, çoğu bilgi kaybolur; fakat amaca göre istatistiki bilgi çok rahat kullanılabilir.” Pearson ve Bowker (2002: 13)’a göre bu istatistiki bilgi derlemedeki kelimelerin kelime türü ile ilgili olabileceği gibi listedeki kelimelerin farklı yollarla abece ya da sıklık sırasına göre sınıflanabilmesini ve dolayısıyla bilginin kolayca bulunabilmesini sağlar.

İncelenen makalelerde en fazla kullanılan kelimeler, kullanım sayıları ve türleriyle birlikte aşağıdaki 1. tabloda gösterilmektedir:

1. Tablo: Sıklık listesi

sıra	sıklık	kelime	kelime türü
1.	7400	<i>bir</i>	ad, sıfat, zamir
2.	5672	<i>ve</i>	bağlaç
3.	5137	<i>bu</i>	sıfat, zamir
4.	3826	<i>maç</i>	ad
5.	3658	<i>da</i>	bağlaç
6.	3070	<i>takım</i>	ad
7.	2174	<i>oyna-</i>	fiil
8.	2132	<i>çok</i>	zarf, sıfat
9.	2107	<i>ama</i>	bağlaç
10.	2027	<i>gol</i>	ad
11.	1917	<i>beşiktaş</i>	ad
12.	1869	<i>o</i>	sıfat, zamir
13.	1752	<i>ne</i>	sıfat, zamir, zarf
14.	1703	<i>galatasaray</i>	ad
15.	1678	<i>fenerbahçe</i>	ad
16.	1646	<i>için</i>	edat
17.	1620	<i>var</i>	ad
18.	1679	<i>ver-</i>	fiil
19.	1607	<i>en</i>	sıfat
20.	1564	<i>daha</i>	zarf
21.	1515	<i>gibi</i>	edat
22.	1489	<i>sonra</i>	zarf
23.	1455	<i>iyi</i>	sıfat
24.	1390	<i>futbol</i>	ad
25.	1361	<i>son</i>	sıfat, ad
26.	1359	<i>değil</i>	ad
27.	1316	<i>kadar</i>	edat
28.	1306	<i>saha</i>	ad
29.	1273	<i>oyuncu</i>	ad
30.	1246	<i>iki</i>	sıfat
31.	1235	<i>oyun</i>	ad
32.	1190	<i>yok</i>	ad
33.	1184	<i>lig</i>	ad
34.	1139	<i>rakip</i>	ad, sıfat
35.	1133	<i>ilk</i>	sıfat
36.	1123	<i>ile</i>	bağlaç
37.	1117	<i>ki</i>	bağlaç
38.	1055	<i>sezon</i>	ad
39.	1032	<i>git-</i>	fiil
40.	1021	<i>her</i>	sıfat
41.	1015	<i>kendi</i>	zamir
42.	986	<i>futbolcu</i>	ad
43.	949	<i>orta</i>	ad, sıfat
44.	941	<i>top</i>	ad
45.	929	<i>yer</i>	ad

46.	915	<i>zaman</i>	ad, zarf	74.	604	<i>olup</i>	zarf-fiil
47.	859	<i>önce</i>	zarf	75.	584	<i>kadro</i>	ad
48.	844	<i>iş</i>	ad	76.	582	<i>taraf</i>	ad
49.	844	<i>olarak</i>	zarf-fiil	77.	580	<i>bekle-</i>	fiil
50.	839	<i>pozisyon</i>	ad	78.	579	<i>tek</i>	sıfat
51.	833	<i>büyük</i>	ad, sıfat	79.	562	<i>diye</i>	zarf
52.	828	<i>ön</i>	sıfat	80.	562	<i>trabzon</i>	ad
53.	789	<i>yıl</i>	ad	81.	561	<i>üç</i>	sıfat
54.	780	<i>olan</i>	sıfat-fiil	82.	555	<i>yine</i>	zarf
55.	775	<i>hafta</i>	Ad	83.	551	<i>mi</i>	edat
56.	743	<i>puan</i>	Ad	84.	542	<i>dün</i>	ad, zarf
57.			sıfat,	85.	538	<i>dakika</i>	ad
	715	<i>böyle</i>	zarf	86.	534	<i>bunu</i>	zamir
58.			zarf,	87.	532	<i>çalış-</i>	fiil
	712	<i>ancak</i>	bağlaç	88.	532	<i>savunma</i>	ad
59.	708	<i>hem</i>	bağlaç	89.			ad,
60.	698	<i>şey</i>	ad				unvan
61.	684	<i>yarı</i>	ad, sıfat		523	<i>başkan</i>	sıfatı
62.	682	<i>hakem</i>	ad	90.	521	<i>hata</i>	ad
63.	679	<i>denizli</i>	ad	91.	519	<i>gece</i>	ad
64.	662	<i>ise</i>	bağlaç	92.	519	<i>geçen</i>	sıfat
65.	654	<i>adam</i>	ad	93.	509	<i>durum</i>	ad
66.	644	<i>teknik</i>	ad, sıfat	94.	501	<i>mı</i>	edat
67.	636	<i>kazan-</i>	fiil	95.	497	<i>hoca</i>	ad
68.	631	<i>ikinci</i>	ad, sıfat	96.	496	<i>sonuç</i>	ad
69.	631	<i>önemli</i>	sıfat	97.			sıfat,
70.			sıfat,		495	<i>fazla</i>	zarf
	625	<i>karşı</i>	zarf	98.	495	<i>sadece</i>	zarf
71.	624	<i>gün</i>	ad	99.			sıfat,
72.	620	<i>kulüp</i>	ad		476	<i>şu</i>	zarf
73.	614	<i>bile</i>	bağlaç	100.	475	<i>transfer</i>	ad

3.4 Futbol terim ve deyimleri

Yoğun ilgiden dolayı futbol, dünya çapında özel adlandırması çok iyi bilinen bir alan olmuştur. Lavric (2008: 5) bunun sebebinin genel dil ile futbol dili arasındaki ince çizgiyi çizmedeki güçlük olabileceğini belirtir. Matulina ve Coralic (2008: 101)'e göre futbol deyimleri, yalnızca metin içinde anlamın aktarılmasını sağlayan bir öge, edebi bir anlatım unsuru değil, aynı zamanda bir eğlence aracıdır. Bundan dolayı futbol deyimleri hem çeşitliliği hem de farklılığı bakımından futbolun eğlence amacına uygun olarak gelişmiş ve genişlemiştir.

İncelenen makalelerde 745 tane teknik terim ve deyim tespit edilmiştir. Bu terim ve deyimlerin bir kısmı tamamen yabancı kökenli kelimelerden, bir kısmı hem Türkçe

hem de yabancı kökenli kelimelerden oluşmuştur. Şöyle ki:

Fransızca terim ve deyim sayısı 195 (% 26,17): *agresif pres yapmak, amatör, analiz, artist, asistan, astromomik, bant, bonservis, dedektör, efektif, federasyon, fenomen, formasyon, fragman, galaktiko, giyotin, global, grafik, imitasyon, inter toto, istatistik, kolektif, kombinasyon, kombine, kombine bilet, komisyon, kongre, kontrat, koordinasyon, kredi, literatür, menajer, metod, organizasyon, organizatör, organize, orjin, parametre, pas, paslaşma, pasör, periyot, perspektif, pivot santrfor, platform, pozisyon, sezon, protokol, tribünü, raund, reaksiyon, refleks, reji, replik, resital, revizyon, rezerv lig, röportaj, rötar, rövanş, röveşata, sabotajcı, sansasyonel, santra, santrafor, sendrom, sportif direktör, staj, şampiyon, taktik, tansiyon, teknik, total, transfer, travma, virtüöz, vole, volüm, antreman, antrenör, apolet, averaj, defans, depar, deplasman, direkt, direktör, efor, fıfa, fıfa kokartı, fıfa menajeri, krampon, lig grafiği, milimetrik pas, net pozisyon, pas trafiği, şampiyonlar ligi, teknik direktör, trübün, adisyon, ambiants, asimilasyon, duayen, enstantane, escortluk, full, grup, jenerasyon, jübile, lejyoner, manipülasyon, opsiyon, plase, rölanti, sirkülasyon, slalom, türbülans, antre, avans, avantaj, baraj, blok, bonkörlük, buji, defansif, defo, degaj, dinamik, dinamizm, double, ekol, endeks, enerjik, fonksiyonel, form, galoş, gard, kart, kartvizit, klas, klasman, kokart, kompleks, kondisyon, kondisyoner, konsantrasyon, konsantre, kontenjan, kontripiye, kontrol, kontratak, kritik, kriz, kulvar, limit, mantalite, markaj, moral, motivasyon, motive, pasaj, pasif, performans, plaket, politize, popülerimetre, popüler, popülist, popülizm, prensip, pres, prestij, profesyonel, program, prototip, provakasyon, provakatif, provoke, rekor, rest, rezervasyon, risk, rotasyon, skandal, sportif, standart, statik, stil, strateji, şike, tolerans, varyasyon, versiyon, viraj, defans bloğu.*

İngilizce terim ve deyim sayısı 76 (% 10,20): *format, hentbol, play-off maçları, show time, asist, aut, bek, derbi, derbimania, faul, forvet, futbolcu, futboltif, gangster, korner, off side, ofsayt, penaltı, şut, taç, uefa, Brazilian, chewing gum, coach, domain name, fair play, fikstür, fizibilite, flu, fuck off, GPS, grossmarket, handikap, in...aut, keep walking, knock-out, lord, no look pass, no panic, patent, pass, partner, play-off, pound, premiership, premire league, quarter back, santrhaf, snob, skor, skor avantajı, skorboard, skorbord, skorer, soccer, smaç, sponsor, sprinter, store, sürklase, the end, twitter, using foul or abusive language, you will never walk alone, avro, dizayn, voleybol, frikik, go home, goldenball, mental, santrfor, stop, stoper, şov, kaptan.*

Almanca terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *Bundesliga, şablon.*

İtalyanca terim ve deyim sayısı 13 (% 1,74): *gala, kontra, libero, dolce vita, espresso, bravo, düello, konfeti, maestro, manifesto, mod, prova.*

Arapça terim ve deyim sayısı 9 (% 1,21): *adam adama, galibiyet, saha, ceza, devre, hücum, cephe, kademe, mevki, takdir hakkı.*

Latince terim ve deyim sayısı 3 (% 0,40): *imparator, stadyum, stad.*

Farsça terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *kulübe.*

Yunanca terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *Hegemonya.*

Arapça + Türkçe terim ve deyim sayısı 87 (% 11,68): *fark atmak, basit oynamak, ceza yemek, devreye girmek, devreye sokmak, fark atmak, fark yemek, hakemi kurtarmak, hamle yapmak, havada atlamak, hedef göstermek, hücum yapmak, hücumda çoğalmak, idmana çıkmak, , zirveye kurulmak, kaleye yüklenmek, rakibi küçümsemek, rakibi perdeleme, rakibini silkelemek, rakip savunması, resmen uyumak, kaleyi bunaltmak, kaleyi yoklamak, mağlup olmak, nefesi kesilmek, ruhen bitirmek, sahaya sürmek, sahaya yansıtmak, sahaya yıkmak, sevk etmek, sıfır çekmek, sıfıra indirmek, zafer sarhoşluğu, zirve açılımı, akıl dolu (vurmak), farkı arttırmak, farklı kazanmak, hakemi kurtarmak, hamle yapmak, hareket alanını daraltmak, hücum yapmak, hücumda çoğalmak, hükmen mağlup sayılmak, naklen yayın hakkı, rakibi baskı altında tutmak, rakibi küçümsemek, rakibi perdeleme, rakibin dengesini bozmak, rakibin üstünlüğünü kıramamak, rakibini silkelemek, rakip savunması, sahaya sürmek, sahaya yansıtmak, sahaya yıkmak, zafer sarhoşluğu, zirve açılımı, zirveden uzak olmak, zirveye kurulmak, zirveye uzak kalmak, ceza alanı, ceza yayı, cezalı oyuncu, hücum etkinliği, ibreyi kendi lehine çevirmek, idmana çıkmak, kafa kafaya oynamak, kafa topu, kafa vuruşu, kale alanı, kaleye yüklenmek, kaleyi bunaltmak, kaleyi yoklamak, mağlup olmak, rakip kaleye yüklenmek, akıl dolu (vurmak), ceza yemek, cezalı duruma düşmek, cezalı olmak, devreye girmek, devreye sokmak, hedef göstermek, naklen yayın geliri, nefesi kesilmek, resmen uyumak, ruhen bitirmek, sahaya yıkmak.*

Türkçe + Arapça terim ve deyim sayısı 24 (% 3, 22): *bir takıma sevdalanmak, savunmayı terk etmek, takımın huzurunu bozmak, uyurgezer hakem, az adamla yol almak, çizgi hakemi, orta hakem, uyur gezer hakem, yardımcı hakem, elle müdahale, ikili mücadele, kendi kalesine atmak, küme düşme hattı, orta hallice oyun, ön orta saha, savunma hattı, tek kale, tek kale oynamak, topları rakibe vermek, batı yaşam tarzı, bileğinin hakkıyla kazanmak, orta saha, son adam, orta hallice oyun.*

Arapça + Fransızca terim ve deyim sayısı 5 (% 0,67): *dünya şampiyonu, adam*

markajı, kırmızı kart, şeref tribünü, adam markajı.

Fransızca + Arapça terim ve deyim sayısı 5 (% 0,67): *puan cetveli, puan kaybetmek, transfer taksiti, efor sarfetmek, defans hattı.*

İngilizce + Türkçe terim ve deyim sayısı 64 (% 8,59): *skora yansımak, averaj takımı, skora yansımak, skoru noktalamak, skorun üstüne yatmak, korner atmak, kornere çelmek, liderliğe soyunmak, liderliğe yükselmek, maç eksigi, maç atmosferi, maç satmak, maça atamak, maçı çevirmek, pas geçmek, pas ilkesi, pas yapabilmek, pas yapmak, forse etmek, forvet oynamak, gol aramak, gole boğmak, gole kıymak, golle süslemek, golü bulmak, ofsaytta yakalanmak, skoru korumak, skoru noktalamak, skorun üstüne yatmak, start almak, aut çizgisi, faul atışı, forvet oynamak, forvete yönelik orta saha, forvette çoğalma, gol aramak, gol arayışına başlamak, gol canavarı, gol girişimi yapmak, gole boğmak, gole kıymak, gole sırtını dönmek, golle süslemek, gollük vuruş, golü bulmak, hulk olmak, korner atışı, korner atmak, kornere çelmek, maç başı, maç deneyimi, maç eksigi, maç oynamak, maç satmak, maça atanmak, maçı çevirmek, gole sırtını dönmek, maçı kaybetmek, ofsaytta yakalanmak, ofsayttan gelen gol, penaltı çalarak gölge düşürmek, check etmek, golü yağmalamak, stop etmek.*

Türkçe + İngilizce terim ve deyim sayısı 21 (% 2,82): *beraberlik golü, açık futbol, Anadolu derbisi, önümüzdeki maçlara bakmak, seyircisiz maç, sol bek, açık futbol, önümüzdeki maçlara bakmak, şaşırtma golü, tek pas, üçlü averaj, Anadolu derbisi, çift forvet, inişli çıkışlı maçlar yaşamak, kanat beki, sağ bek, son saniye golü, şaşırtma gölü, topu avuta atmak, üçlü forvet, bay geçmek.*

Fransızca + Türkçe terim ve deyim sayısı 105 (% 14,09): *amatör küme, transfer etmek, transfer olmak, voleyı vurmak, seriyı bozmak, şampiyon yapmak, şampiyon olmak, şampiyonluk avı, şampiyonluk kovalamak, kontrol altına almak, taktik vermek, kora kor oynamak, ekorte etmek, kulübeye almak, performans düşüklüğü, performans sergilemek, performansı düşmek, pozisyon bulmak, pozisyon sıkıntısı, pozisyon üretmek, pozisyon vermek, pozisyon yakalamak, pozisyonlara yakın olmak, pozisyonları harcamak, pozisyonu değerlendirmek, pres yapmak, puan kapmak, puan kazanmak, puan koparmak, fileleri havalandırmak, finale yürümek, gardı düşmek, izole savunma, jübile yapmak, depor atmak, atağa kakmak, atağı sürüklemek, atak yapmak, avantajı kesmek, bir puan çıkarmayı bilmek, ekarte etmek, puan toplamak, forse etmek, jübile yapmak, kart görmek, kulüpler birliğı, monte etmek, ofonsif güç, organize atak yapmak, pas ilkesi, pas yapabilmek, pas yapmak, pozisyon bulmak,*

pozisyon hatası, pozisyon sıkıntısı, pozisyon üretmek, pozisyon vermek, pozisyon yakalamak, pozisyon zenginliği, pozisyonları harcamak, pozisyonu değerlendirmek, puan kapmak, puan kaybetmek, puan tablosu, rövanşa işi taşımak, şampiyon olmak, şampiyon yapmak, şampiyonluk avı, şampiyonluk kovalamak, taktik stratejisi kontrol altına almak, taktik vermek, teknik adam değişikliği, transfer etmek, transfer olmak, agresif pres yapmak, averaj takımı, fifa sıralaması, finale yürümek, grup elemeleri, izole savunma, lig atlamak, ligden düşmek, pas yüzdesi, avantajı kesmek, efor sarfetmek, enjekte etmek, gardı düşmek, lanse etmek, liderliğe soyunmak, liderliğe yükselmek, onore etmek, pas geçmek, performans düşüklüğü, performans sergilemek, performansı düşmek, pres yapmak, puan kaybı, puan kazanmak, puan koparmak, rest çekmek, sabote etmek, seriyi bozmak, sevk etmek, defans göbek, depar atmak.

Türkçe + Fransızca terim ve deyim sayısı 33 (% 4,43): *hazırlık kampı, Hollanda ekolü, organize atak yapmak, ön protokol, Rumen ekolü, sarı kart, tek pas, Türkiye şampiyonluğu, boş pozisyon, iyi sinyaller vermek, oyun planı, topu marke etmek, uzun pas, üç puan, yan pas, 1 lig, 2 lig, altı pas, ara pas, arka blok, ayağa pas, boş pozisyon, dördüncü lig, hazırlık kampı, hazırlık pası, kaleci antrenörü, PAF ligi, topa kondisyon yükleme, topu marke etmek, üçlü averaj, yüzde yüz pozisyon, iyi sinyaller vermek, çizgi defans.*

İngilizce + Fransızca terim ve deyim sayısı 14 (% 1,88): *Futbol ekolü, maç trafiği, futbol federasyonu, gol manyağı, gol pası, gol pozisyonu, gol şansı, gollük pas, maç atmosferi, maç kondisyonu, maç trafiği, ofsayt taktiği, süper lig, Uefa ligi.*

Fransızca + İngilizce terim ve deyim sayısı 5 (% 0,67): *foto finiş, net skor, kartlık faul, kolektif futbol, net penaltı.*

Farsça + Türkçe terim ve deyim sayısı 13 (% 1,74): *serbest atış, haftayı bay geçmek, renklerine bağlamak, kement atmak, arzulu başlamak, serbest duruş, serbest vuruş, kement atmak, arzulu başlamak, kenara almak, kenarda oturtmak, kenarlara indirmek, kulübeye almak.*

Farsça + Arapça terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *Ümit milli, kilit adam.*

Arapça + İngilizce terim ve deyim sayısı 6 (% 0,81): *resmi maç, vasat futbol, hedef santrfor, kafa golü, kafa şutu, vasat futbol.*

İngilizce + Arapça terim ve deyim sayısı 6 (% 0,81): *forvet hattı, Twitter kazım, penaltıya teslim olmak, maçı kaybetmek, maçı tatil etmek, maça sahne olmak.*

Rumca + Türkçe terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *fire vermek, kupayı silip götürmek.*

Türkçe + Rumca terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *Çifte kupa, Türkiye kupası.*

Fransızca + İtalyanca terim ve deyim sayısı 5 (% 0,67): *teknik kadro, tribün protestosu, teknik kadro, tribün protestosu, tribün protestosu.*

İtalyanca + Fransızca terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *Avrupa ligi.*

İtalyanca + Türkçe terim ve deyim sayısı 8 (% 1,07): *kadro dışı kalmak, fırtına gibi başlamak, fırtına gibi esmek, forma giymek, kadro dışı bırakmak, fırtına gibi başlamak, fırtına gibi esmek, forma girmek.*

Türkçe + İtalyanca terim ve deyim sayısı 4 (% 0,54): *10 numara, ön libero, çift ön libero, ön libero.*

İtalyanca + Arapça terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *kadro istikrarı, kadroya takviye yapmak.*

Arapça + Rumca terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *dünya kupası.*

Fransızca + Farsça terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *taktik tahtası.*

İngilizce + İtalyanca terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *linç kampanyası.*

İngilizce + Sırpça terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *gol kralı.*

Fransızca + Rumca terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *şampiyon kulüpler kupası.*

İngilizce + Rumca terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *süper kupa, ufa kupası.*

İngilizce + Fransızca + Türkçe terim ve deyim sayısı 7 (% 0,97): *gol şansı yakalamak, skor avantajı yakalamak, skor avantajını ele geçirmek, skor avantajını ele geçirmek, gol manyağı olmak, gol şansı yakalamak, skor avantajı yakalamak.*

İngilizce + Arapça + Türkçe terim ve deyim sayısı 4 (% 0,54): *hedef santrfor, maç sahne olmak, maçı tatil etmek, penaltıya teslim olmak.*

Türkçe + Arapça + İngilizce terim ve deyim sayısı 2 (%0,27): *kendi kalesine gol, son saniye golü.*

İngilizce + Türkçe + Arapça terim ve deyim sayısı 3 (% 0,40): *Futbol Oyun Kuralları Kitabı, maç oynama hakkı, maç oynama hakkı.*

Fransızca + Arapça + Rumca terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *fifa dünya kupası.*

Fransızca + Türkçe + Arapça terim ve deyim sayısı 3 (% 0,40): *fifa kural kitabı, defansa dönük orta saha, defansif orta saha.*

Farsça + İngilizce + Türkçe terim ve deyim sayısı 2 (% 0,27): *haftayı bay geçmek, çift forvet.*

Farsça + İtalyanca + Türkçe terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *kulübe faturası ağır olacak.*

İtalyanca + Arapça + Türkçe terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *kadroya takviye*

yapmak.

Arapça+ Fransızca+Türkçe terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *kırmızı kart görmek*.

Fransızca+İtalyanca+Türkçe terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *kulübe faturası ağır olacak*.

İngilizce+Türkçe + İngilizce terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *ofsayttan gelen gol*.

İngilizce + Farsça terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *gol canavarı*.

İtalyanca + Arapça + Türkçe terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *kadroya takviye yapmak*.

Farsça + Arapça + Türkçe terim ve deyim sayısı 1 (% 0,13): *can havliyle oynamak*.

3.5 Futbolun küfür ve argoları

İnceleme kapsamına alınan 330.000 kelimenin 33 tanesinde (% 0,008) küfür-argo içermektedir; *balta, al gülüm ver gülüm, küçük Ahmet, boylamak, göstere göstere ... geçirmek, o... çocuğu, avanta, g... başı oynamak, kıyak (2), twitter Kazım, cici baba, yalakalık, beleş maç, kazma, kütük, aptal, geri zekalı, cillop, kopil, hanzo, laga luga, s... git, şerefsiz, o...ç., şakşakçı, kazık atmak, kıvırmak, kazık, ayıpsınız, posta koymak, fuck off, racon kesmek*.

4. Tartışma ve sonuç

Bu araştırmada futbolun yazı dili kelime, metin ve içerik bakımlarından incelenmiş ve araştırma sonucunda kullanılan 745 tane teknik terim ve deyim içerisinde salt Türkçe kullanıma rastlanmamıştır. Türkçe kullanımlar ise *Farsça + Arapça + Türkçe; İngilizce+Türkçe + İngilizce; İtalyanca + Arapça + Türkçe; Arapça+ Fransızca+Türkçe; İtalyanca + Arapça + Türkçe; Farsça + İtalyanca + Türkçe; Farsça + İngilizce + Türkçe; Fransızca + Türkçe + Arapça; İngilizce + Türkçe + Arapça; Türkçe + Arapça + İngilizce; İngilizce + Arapça + Türkçe; İngilizce + Fransızca + Türkçe; Türkçe + İtalyanca; Türkçe + Rumca; Rumca + Türkçe; Farsça + Türkçe; Türkçe + Fransızca; Fransızca + Türkçe; Türkçe + İngilizce; İngilizce + Türkçe; Türkçe + Arapça; Arapça + Türkçe* yapılarında görülmüştür. Bunlardan en çok *Fransızca + Türkçe* 105 (% 14,09); *Arapça + Türkçe* 87 (% 11,68) ve *İngilizce + Türkçe* 64 (% 8,59) yapılarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Futbol bugünkü haline en yakın şeklini İngiltere’de almasına, kurallarının İngiltere’de ortaya konulmasına rağmen, Fransa’daki gelişimi hem pratiğinin hem de kelime sayısının artmasında etkili olmuştur (Bernard 2008: 78). İncelenen 1000 makaledeki 907 terimin 194 tanesinin (en çok ödünç kelime alınan dilin) Fransızca olması da bunu göstermektedir.

İncelenen 1000 adet makalede en fazla kullanılan kelimenin *bir* kelimesi olduğu tespit edilmiştir. *Bir* kelimesi bu makalelerde hem isim hem sıfat hem de zamir görevlerinde kullanılmıştır. Bunun dışında *bu* kelimesi sıfat ve zamir; *çok* kelimesi zarf ve sıfat; *o* kelimesi sıfat ve zamir; *ne* kelimesi sıfat, zamir ve zarf; *son* kelimesi sıfat ve isim gibi birden fazla görevde kullanılmıştır. Bununla birlikte en çok kullanılan fiillerin *oyna-*, *kazan-*, *çalış-*, *ver-* gibi hareketli fiillerin olması futbol oyununun doğası ile uyumlu bir kullanımın varlığını gösterir. Bu Makarova (2008: 308)’nın futbol ile tenis sporları üzerine araştırmasında ulaştığı “bu dillerin doğası gereği hareketli, dinamik eylemler ve buna göre kodlanmış fiiller içerdiği” sonucuyla uyumludur.

Türk futbolun yazı dilinde açık uçlu (üç nokta 3152 ve iki nokta 3342) bırakılan cümle sayısının çokluğunu ve 1621 tane ünlem cümlesinin yer olması bu dilin coşkulu bir anlatıma sahip olduğu ayrıca 1781 tane soru işaretinin olması da eleştiriye dönük sorgulayan anlatımın varlığını göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

Türk futbol dilinde öbür dillerde olduğu gibi (bk. Pintaric 2008: 43) özel bir kod kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yazarlar farklı belki hatalı gözükten noktalama işaretlerini kullanmışlar ve makalelerini sohbet türünde yazmışlardır.

Kaynakça

- Baker, Marc C. (1988) *Incorporation: a theory of grammatical function changing*,
The University of Chicago Press
- Cattell. R. (1984) *Composite Predicates in English*. Academic Press, New York
- Chomsky, Noam (1965) *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge MIT Press
- Grimshaw.J and Mester A. (1988) *Light Verbs and I-Marking*. LinguisticInquiry,
19:205–232
- Hankamer, Jorge (1979) *Deletion in Coordinate Structures*, Garland Publishing Inc
New York London
- Jespersen O. (1954). *A Modern English Grammar on Historical Principles*. London:
George Allen & Unwin and Copenhagen: Ejnar Munksgaard,

- Kageyama Taro. (1993). *Bunpoo to Gokeisei* (Grammar and Word Formation).Hituzi Syobo, Tokyo
- Kornfilt Jaklin (1997) *Turkish*, Routledge London and New York
Directionality of Identical Verb Deletion in Turkish Coordination ,Jorge Hankamer Web fest <http://ling.ucsc.edu/Jorge/kornfilt.html>
- Kuribayashi, Yuu (1997) *Complement Incorporation and Subject to Object Raising in Turkish*, Proceedings of the VIIIth International Conference on Turkish Linguistic August 7-9, 1996 pp 89-98, Ankara Universitesi Basımevi
- Öztürk, Balkiz (2004) *Case, Referentiality and Phrase Structure*, Ph,D dissertation , Harvard University
- Tanomura, Tadaharu (1988) “*Heya wo sooji suru to Heya no sooji wo suru*” Nihongo gaku, Vol vii, No11. Meijishoin

Ahmet BENZER, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde çalışmaktadır. İlgi alanları; dil, dil bilimi ve dil öğretimidir.